

MICHAEL WELKER

Mi történik az úrvacsorában?

Szerző: Michael Welker

ISBN 978 963 842 978 0

Kiadó: Debrecen, Hatvani István Teológiai Kutatóközpont – Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2013 (216 oldal)

MA maga nemében egy teljesen egyedülálló írással találkozik az olvasó, amikor Michael Welker, Heidelbergben élő teológus úrvacsoráról szóló könyvének magyar nyelvű fordítását veszi kézbe. Már első olvasásra is egy olyan utazásnak lehetünk részesei, amely egyszerre visz vissza bennünket a reformáció korának nagy kérdésfelvetéséhez, és előre korunk gondolkodásának, s nem csupán a protestáns, katolikus, vagy éppen ökumenikus teológiai kérdésfelvetésének mélysége felé. Ezt sejteti maga a cím is: *Mi történik az úrvacsorában?* Ma is az egyik legközpontibb kérdés ez a protestáns egyházak közösségében. Annak ellenére, hogy részben eredményesnek mondhatjuk azokat a törekvéseket, amelyeket a protestáns egyházak az intercommunio érdekében tettek, még mindig nem jutottunk el ennek teljes mélységben történő megélésére.

A könyv olvasása során egy percre sem nélkülözzük a teológiai igényesség, alaposág, széles kitekintés, többdimenzióság szükségszerű feltételének teljesülését. Erre a szerző a könyv minden egyes gondolatvezetésében nagy hangsúlyt fektet, hiszen meggyőződése, hogy csak alapos és elmélyült tisztázással lehet megérteni az úrvacsora közösséggyakorlásának felemelő alkalmát.

A sajátos teológiai vállalkozást a szerzőre jellemző, s egyben egyedülálló megközelítés is erősíti, mely szerint munkamódszere meghatározó eleme a bibliai textusoknak rendszeres teológiai nézőpontból történő olvasata, ami természetesen nem hagyja figyelmen kívül a meghatározó bibliai tudományok eredményeit az adott részekre vonatkozóan. A rendszeres teológiai látást, valamint a bibliai tudományok által megfogalmazott szempontokat egymás mellé állítva fogalmazza meg álláspontját.

Ebből fakadóan a könyv nagy erőssége az analízáló és egyben szintetizáló látásra való törekvés az úrvacsora értelmének meglátatása érdekében. Ez a teológiai munkafolyamat vezet oda, hogy igen elgondolkodtató megállapításokat tesz az úrvacsora gyakorlatára, értelmére és leginkább közösségi jellegére vonatkozóan. Különösen is hangsúlyos gondolattá válik éppen ezért az úrvacsora közösségi jellegének és az ebből fakadó elkötelezettségnek, illetve lehetőségeknek a kidomborítása, mely valóban új értelmet adhat a mi aktuális úrvacsorai gyakorlatunknak is.

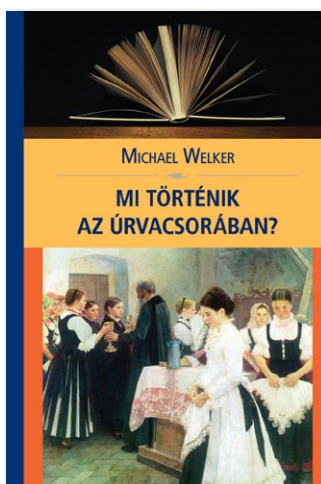
Ezért sem véletlen az, hogy a szerző a téma felvezetésében az úrvacsora tekintetében megélt jó és kevésbé jó személyes tapasztalatait úgy sorakoztatja fel, mint amelyek a kérdés átgondolására

indították. Rendkívül elgondolkodtatja, hogy miért van az, hogy az egyház, a keresztyén közösség életének csúcspontja gyakran lehangoló élményekkel párosul, amit ő maga is Kantra utalva „lehangoló tapasztalatként” élt meg. Azt az ünnepet, ami az általa megvizsgált ökumenikus dokumentumokban is mint az »egyház egységének legmagasabb kifejeződése«, valamint »a keresztyén élet forrása és tetőpontja« (22. old.) jelenik meg. Az úrvacsora közösségi jellegét hangsúlyozva a szerző az úrvacsora megértését Krisztus feltámadásának, vagy amint több helyen megvilágítja, Krisztus húsvét előtti és húsvét utáni életének összefüggésében véli fölfedezni. Különösen is a protestáns teológiai gondolkodás tekintetében, ahol az úrvacsora értelmezésében leginkább, s tegyük hozzá helyesen, Krisztus bűnbocsátó kegyelmére helyezzük a hangsúlyt.

Ezt a szerző is így vallja. Amiben mégis új, az az, hogy mindezt a feltámadás után is legalább ilyen lényegesnek tartja, mégpedig a Szentlélek munkáján keresztül. Ezért az úrvacsora értelmezésnek ez a megközelítése, mely kálvini gondolatokat tükröz, egyensúlyba képes helyezni a bűnt és Isten irgalmát anélkül, hogy a bűnt relativizálná, vagy Isten kegyelmét olcsóvá tenné. Így már a könyv bevezető részében rendkívül fontossá válik a feltámadásra vonatkozó bibliai és teológiai tradíciók átgondolása, amit a szerző nagy odafigyeléssel valósít meg. Jellemző az írásra a végleteket vizsgáló, de polarizálástól mentes középútkeresés. Írása olyan gazdag,

hogy itt csupán néhány figyelemfelkeltő utalás megtételére nyílik lehetőség.

A könyv a bevezető után a már említett munkamódszert alkalmazva vizsgálja az úrvacsora kérdését, az úrvacsora szerzetési igéjének részekre bontott tárgyalásával és kifejtésével, három nagyobb egységbe tömörítve. Minden egyes rész végénél az olvasó talál egy néhány gondolatban összefoglalt következtetést, amelyek egyrészt átfogják a szerteágazó kitekintéssel befogott üze-

netet, másrészt pedig az olvasói elmélyítés eszközeiként is szolgálnak. Az egyes egységeken belül első látásra logikai ellentmondásnak tűnik, ahogy a szerzetési ige egyes részeit összekapcsolja. Alapos megfigyelés után azonban egyértelművé válik, hogy csak tűnik, mivel egyértelműen felismerhető a szándék. Ilyen az első nagyobb téma az ember Isten iránti hálaadásá-

nak kérdése, mely a következő bibliai passzusokat veszi górcső alá: „ezt cselekedjétek...”, „azon az éjszakán, amelyen elárultatott...”, „vegyétek, egyétek...”, „azért, aki méltatlanul eszi az Úr kenyerét, vagy issza az Úr poharát...”. Különböző római katolikus és ökumenikus dokumentumokat megvizsgálva az a felismerés domborodik ki, hogy az úrvacsora egy szimbolikus közösségi étkezés, ami túlmutat a hálaadás kezein, hiszen ebben egy közösség formálódik. Ezt azzal is erősíteni kívánja, hogy kritikai megjegyzéssel illeti az eucharisztia kifejezés használatát is ebben a tekintetben. Az eucharisztia szava az ökumenikus gondolkodásban ugyanis

előtérbe került, de a szerző szerint – mellyel egyetérthetünk – nem alkalmas az úrvacsora és Krisztus jelenléte teljes értelmének kifejezésére, de ugyanakkor komplementer fogalomként megmaradhat (79–80. old.).

Az úrvacsora közösségi jellegéről szólva fontosnak tartja még kiemelni, hogy ebben a kölcsönös elfogadás eseményével van dolgunk, mely a »szimbolikus igazságosságot« is magába foglalja, »kifejezi az emberek közötti megbékélést« (84. old.), mely azonban nem az ember önigazságát jelenti. Meglátásunk szerint a szerző nagyon helyesen ragadja meg az úrvacsora lényegét, amikor arról szól, hogy e kettő azonban, ahogy ő nevezi a »vertikális dimenzió« és a »horizontális dimenzió«, azaz Istennek az emberhez, és az emberek egymás közötti viszonya nem választható el egymástól. A kenyér és a bor a teremtő Isten ajándékaiként éppen erre hívják fel a figyelmet. Az első rész befejező gondolatai között az olvasó abban a kérdésben is útmutatást kap, ami egyrészt úrvacsora értelmezési kérdésként is felmerülhet, másrészt többnyire a hagyományokban mélyebben gyökerezett gyülekezeti közösségek életében lehet feszültség forrása, nevezetesen, hogy lehet-e az úrvacsorai jegyeket más „jegyekkel” helyettesíteni, azaz a szőlőlé, valamint a kis kelyhek kérdése. Hasonlóan választ kapunk arra is, hogy a méltatlan evés és ivás bibliai képe tulajdonképpen mit is jelent. A szerző meglátásunk szerint helyesen ragadja meg mindennek lényegét, amikor arról szól, hogy ez nem indíthat bennünket arra, hogy az úrvacsorával, mint „erkölcsi vagy egyházfegyelmi ellenőrzés gyakorlatával” (96. old.) visszaéljünk. Biblikus látással ragadja meg ennek jelentőségét az 1 Korinthus kontextusába

helyezve. A figyelmes olvasónak, mindezzel egyetértve, ugyanakkor hiányérzete marad abban a tekintetben, hogy az úrvacsorához kapcsolódó bűnvallás gyakorlatának teológiai aspektusát nem tárgyalja.

A második nagyobb egységben Krisztus jelenlétének ünneplése a fő vezérgondolat, mely a következő passzusok értelmét kutatja: „ez az én testem...”, mert valamennyiszer eszitek e kenyeret és isszatok e poharat az Úr halálát hirdessétek...”, „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre...”. A fejezet az úrvacsora kérdésének egyik legizgalmasabb, és egyben a mai napig a legnagyobb vitát kiváltó pontját teszi vizsgálódás tárgyává: Krisztus jegyekben való jelenlétének problematikáját. Ma is igaz, hogy a legnagyobb tanbeli feszültséget még mindig Krisztus önközlésének kérdése jelenti. Különös odafigyeléssel és egyben érzékenységgel lát hozzá ehhez a feladathoz a szerző, melynek során nem testi jelenlétről, hanem »személyes jelenlétről« beszél. Ezzel úgy látjuk, sokakat elmozdíthat az úrvacsora értelmezésében a testi jelenlét kérdése körüli holtpontról. A személyes jelenlét értelmezésének ugyanis éppen Krisztus húsvét előtti és húsvét utáni életének összekapcsolása a kulcsa. A szerző meglátása szerint a „keresztyén vallási életet”, egyébként helyesen, meghatározzák a „teljes Krisztusra” vonatkozó képek, amelyeket jól ismerünk. Ezeknek azonban Krisztusnak az úrvacsora jegyeiben való jelenlétére is hatása van, mégpedig úgy, ahogy a szerző írja: *„ezek mind ebben a kenyérben és ebben a borban találkoznak, koncentrálnak és fonódnak egybe, s így a szó legszorosabb értelemben helyes azt mondani: ez a kenyér és ez a bor érzéki, földi és testi módon magában hordozza Krisztus je-*

lenlétének és személyének teljességét, amit egyébként »az igében« találunk meg.” (122. old.). Majd folytatja: „Ez az én testem; Ez az én vérem,» azonosítás révén Krisztus az úrvacsorában a külsőképpen is észlelhető, földi életmegnyilvánulását, s ezzel az Ő legkézzelfoghatóbb, belső élet-erejét az úrvacsora jegyekbe helyezi. Többé nem az által nyújtott kenyér és bor jelentik önmagukban azt, hogy Ő ezek által él itt a földön, mint Feltámadott. Még csak nem is a kenyér és a bor fölött elmondott szereztetési ige gondoskodik önmagában arról, hogy a feltámadt Krisztus valóban jelen legyen az Ő személyének teljességével. Jézus sokkal inkább az ember Istennel való és az emberek egymással való megbékélésének ünnepét hozta el, amely a kenyeret és a bort a feltámadt Krisztus jelenlétének hordozóivá teszi, s így válnak az úrvacsora jegyeivé. ...Ebben a folyamatban, ahol Jézus Krisztus önmagát adja, és ahol egyenlőképpen jelen van az Isten dicsőítése és a jegyekben való közös részesedés, valamint a kenyér megtörése és a bor ivása, ott Krisztus testileg jelen van.” (123. old.). Azaz, amint később utal rá a szerző, a személyes jelenlét, avagy a „reálprezencia” nem az érzéki tapasztalás kérdése, hanem sokkal inkább annak, hogy a megbékélésnek az a közössége, amit Krisztus irgalma munkál megtapasztalhatóvá válik-e? Ahol Ő jelen van, ott mindez megvalósul.

A szerző ezzel a látással minden bizonnyal sokakat megdöbbsent, de ugyanakkor utat nyit annak komolyan vétele felé, hogy az úrvacsora értelmét nem lehet megtalálni az Ige, az igehirdető, az igehirdetés, a gyülekezet közössége nélkül – amint maga is utal erre. A személyes jelenlét krisztusi közösséget formáló értelmezése megelevení-

tő hatással lehet az egyház, valamint gyülekezeti közösségek és keresztyén életek vonatkozásában. A a szerző a probléma mélységét látva, annak is egyértelműen hangot ad, hogy minden pozitívuma ellenére a »személyes jelenlét« kifejezése nem alkalmas arra, hogy megfelelőképpen kifejezze Krisztus jelenlétének közelségét és távolságát. Ennek felismerése a figyelmes olvasó számára sem marad el. Részbeni megoldását e problémának a szerző abban látja, hogy Krisztus úrvacsorában való »valóságos jelenlétét« nem lehet elválasztani a kereszten bemutatott áldozatának és halálának »valóságos jelenlététől«. S ezen a ponton fontos megállapítást tesz, amikor így ír: „A mérhetetlen bűn és szenvedés ténye áll az úrvacsora ünnepelésének középpontjában” (143. old.), kifejezve mindezzel azt, hogy Krisztus éppen ezt hordozza el, és győzi le, s így lehet az úrvacsora az ebben való megújulásnak az alkalma.

Ebben az összefüggésben a mű alaposan részletezi az áldozat és az áldozattá válás közötti különbséget, mellyel egyrészt hamis etikai lehetőségektől fosztja meg az úrvacsora értelmezését, másrészt pedig elutasítja Jézus áldozattá válásának Isten oldaláról megmutató tervszerűségét, s helyette az önfeláldozás karakterét domborítja ki. Ez számára az „élő kulturális és kánoni emlékezetben” él tovább, amikor is az úrvacsorában részt vevők létükben kapcsolódnak és vesznek részt az úrvacsora üzenetének továbbadásában.

A harmadik, egyben befejező egység az úrvacsora kérdésének ekkleziológiai vetületével foglalkozik. Nem véletlen tehát, hogy itt szerepel többek között a „tí-érettetek adatik - sokakért kiontatik...”, vagy a „menjetek el békével...” üzenetének vizsgálata. Az utolsó részben a mű

részletesebben igyekszik megvilágítani, hogy a megbékélés gondolata mit jelent az úrvacsorán keresztül az egyház életére nézve. Welker szerint az úrvacsora „minden időben és világ minden táján élő egyházának ünnepe” (167. old.), és ugyanakkor egy konkrét gyülekezetnek is szól. Így a szerző az úrvacsorát ökumenikus kontextusba helyezi, s vallja, hogy e kettő nincs egymás nélkül. Ezzel összefüggésben nagyon fontos megállapítást tesz, amikor így ír: *„Felelősnek kell lennünk az alakításban és óvatosnak az újraformálásban.”* (178. old.) Egyetérthetünk a meglátással is, hogy az úrvacsora kiszolgáltatása tekintetében a lelkésznek át nem hárítható felelőssége van, s ehhez az úrvacsorai közösséget komolyan vevők figyelmességének is társulnia kell az úrvacsora helyes gyakorlatában.

Fontos témaként érinti azt a kérdést, hogy gyermek részesülhet-e az úrvacsorában. Meglátása szerint az úrvacsorát akkor engedhetjük meg a megkeresztelt gyermekeknek, ha az *„az érettségükben való előmenetelt és az úrvacsora teológiájában való jártasság növekedését*

szolgálja.” (177. old.) Ezen a ponton a szerző inkább engedékenyebbnek tűnik, s bár elismeri, hogy az úrvacsora bizonyos ismereteket igényel, mégsem a konfirmációhoz, hanem a megkereszteltség tényéhez kapcsolódva fogalmaz meg ajánlást. Ez minden bizonnyal vonzó megközelítés lehet, azonban meglátásunk szerint a hit személyes megvalósása szükségességének igényéről nem mondhatunk le, s az úrvacsora teológiájában való növekedést pedig elősegítheti egy-egy úrvacsorás istentiszteleti alkalmon történő részvétel. A szerző az úrvacsora békességteremtő erejére irányítva a figyelmet a mű végén arra tereleli az olvasó gondolatait, hogy mindez a Szentlélek munkája által válik teljessé. Az olvasó számára ajánlasként álljanak itt a mű utolsó sorai: *„Az úrvacsora ünneplésében a Szentháromság Isten gazdag munkájával találkozunk, amelynek sokrétű elemei értelmi szinten, világosan előadva szükségszerűen egybekapcsolódnak. A szimbolikus étkezés szegénységében Isten mennyei dicsőséget ajándékozik az embernek.”*

Borsi Attila